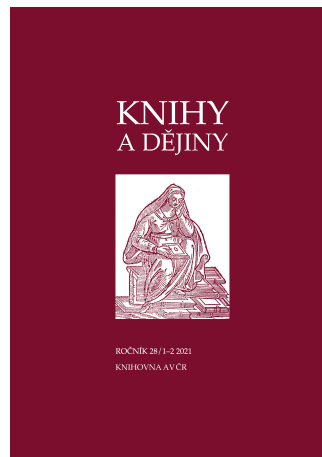

Zitierhinweis

Hlaváček, Ivan: Rezension über: Andrea Seidler / István Monok (eds.), Reformation und Bücher. Zentren der Ideen – Zentren der Buchproduktion, Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2020, in: Knihy a dějiny, 28 (2021), S. 196-198, DOI: dx.doi.org/10.23852/KAD.2021.28.12, heruntergeladen über Website

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

Spandowski v něm přináší biogramy zjištěných osob či krátké nástiny dějin institucionálních knihoven včetně informací o uložení dalších inkunábulí těchto vlastníků v polských fonděch. Vznikla tak velmi důležitá pomůcka pro další rekonstrukci původních celků, určená především zahraničním uživatelům. Pochvalme i zajímavou grafickou podobu dvousvazkového katalogu, která tradiční čern kombinuje s červenými prvky (včetně červeného šití), upomínajícími na barevnou rubrikaci raných tisků.

Ve sbírce inkunábulí polské Národní knihovny výrazně převažují typografická germanika – tvoří celé dvě třetiny. Není tu zastoupen žádný tisk vydaný na území Čech či Moravy. Z obsahových bohemik zmiňme pranostiky budějovického rodáka Václava Fabera, který svou kariéru rozvíjel na sklonku 15. století nejprve na univerzitě v Lipsku a u místních impresorů vydával oblíbené nástěnné minuce či pranostiky (kat. č. 332–337). Dvěma výtisky je zastoupeno pojednání lipského teologa Balthasara de Porta *Conclusiones contra quorundam Bohemorum errores* zaměřené proti kacířským článkům českého utrakvismu (Lipsko, Gregor Böttiger, ne před 1494; kat. č. 123), jedním výtiskem *Historia Bohemica* Eneáše Silvia Piccolominiho (Basilej, Michael Furter, cca 1489; kat. č. 794) a novela *Iudicium Iovis* chebského rodáka Paula Schneevogela, známého pod latinizovanou formou svého jména Paulus Niavis (Lipsko, Martin Landsberg, cca 1495; kat. č. 697). Mezi provenienčními bohemiky jsou zastoupeni převážně až

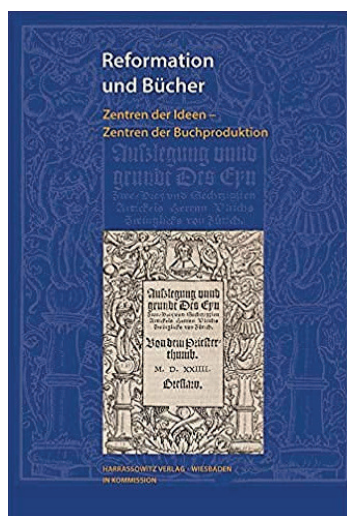
mladší majitelé tisků 15. století. Jeden z výtisků latinského vydání světové kroniky Harmanna Schedela, slavné především díky dřevorezovým vedutám velkých měst, pochází z knihovny cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně (Norimberk, Anton Koberger, 1493; kat. č. 865, výtisk b). Součástí knihovny kartuziánů v Králově Poli u Brna býval výtisk *Zlaté legendy* od Jakuba de Voragine (Štrasburk, Georg Husner, 1492; kat. č. 521, výtisk b). Výtisk Aristotelova díla *De animalibus* si roku 1512 koupil Řehoř Nitsch, kanovník v Olomouci a spoluzakladatel tamní humanistické sodality (Benátky, Bartolomeo Zani, 1498; kat. č. 81).³ Jak ovšem dokládá provenienční rejstřík vazeb, byly na našem území původně užívány i další svazky, byť soudobé vlastnické zápisy v nich chybějí.

KAMIL BOLDAN

■ *Reformation und Bücher. Zentren der Idee – Zentren der Buchproduktion*, hg. von Andrea Seidler und István Monok (Wolfenbütteler Schriften zur Geschichte des Buchwesens 51), Wiesbaden, Harrassowitz Verlag in Kommission 2020, 232 s.

Humanismus – Reformace – Hus a Luther a k tomu ještě kniha, to jsou témata nejen vždy atraktivní, ale také doslova nevyčerpatelná. A to nejen

³ Jiné Nitschovy inkunábule jsou dnes ve fondu olomoucké kapitulní knihovny.

v české, ale i světové literatuře a vzbuzují zájem nejen u odborného ale i u laického publika. Proto v důsledku toho všeho je někdy problém s tituly prací, které se tomu komplexu otázek a jejich řešení věnují. Tedy jde o to, aby vystihly dostatečně zřetelně obsah toho, co přináší a neslibovaly nevědomky to, co nemohou splnit. A tomu tak je svým způsobem i u referované knihy. Ale přejdeme k obsahu sborníku, který je výsledkem blíže nespecifikované konference u příležitosti Lutherova výročí.

Již letmý pohled na autory uvedeného sborníku signalizuje jeho hlavní akcent: pět autorů jsou Maďaři, tři Rakušané (dva z nich jsou hungaristé) a po jednom z Francie, Švýcarska, Německa a z naší republiky. Pokud jde o vlastní knižní materiál, jde v podstatě výlučně o protestantskou literaturu v nejširším slova smyslu, takže také o protestantica v katolických sbírkách. To se týká dvou příspěvků. V prvním z nich jde o docentku szegedské univerzity Edinu

Zvara. Ta v jediné anglické statí sleduje knižní soubor předního uherského magnáta, palatina Pála Esterházyho, evangelického konvertity (1635–1713), který vyrostl úsilím generací jeho předků a jehož rozsah je odhadován na zhruba 2500 knižních titulů, mezi nimiž je překvapivé množství zejména Lutherových (ca 150 svazků) a Melancthonových (ca 60 svazků) knih, které ale byly získány aktivitami jeho evangelických předků (s. 159–170, z toho čtyři s. reprodukci). Podotknout je třeba, že autorka vychází z maďarsky psané knižní publikace, kterou paralelně vydala spolu s I. Monokem. Autorem druhé statí podobného zaměření je knihovník pražského Národního muzea Richard Šípek, *Die Bücher von Ladislaus Seydlitz von Schönfeld in der Bibliothek der Raudnitz Kapuziner* (s. 195–207 s třemi vyobr.). Knihovna, kterou Šípek označuje jako jednu z menších klášterních knihoven, evidovala přes 1 800 signatur. Autor vypočítává dary od jednotlivých příznivců kláštera. Jeho zájmu se dostalo zejména fragmentu knihovny pozdně renesančního vzdělance Ladislava Seydlice (1566–1632) z rodu, který přišel do Čech ze slezskolužických vedlejších korunních zemí, a čítá 19 svazků. Větší zlomek knihovny, čítající 35 svazků, se nalézá v Lobkowiczské majorátní knihovně. Protože jemu byla věnována dostatečná pozornost v pracích J. Kašparové, Šípek jej blíže nekomentuje, i když by bylo užitečné oba fragmenty alespoň virtuálně nějakým způsobem propojit. Protože další příspěvky až na výjimky již svými názvy dostatečně vypovídají, stačí

v podstatě podchytil je toliko bibliograficky: Urs B. Leu, *Buchdruck und Reformation in Zürich* (s. 19–31) ukazuje, jak tamní tiskařské aktivity byly odvislé od osobního nasazení a po smrti vůdčí osobnosti Kryštofa Froschauera došlo k jejich úpadku. Důkladné a přehledné grafy a tabulky dávají znamenitý vhled do situace. – Frédéric Barbier věnuje pozornost jednomu z „hochburgů“ tiskařského umění ve stati *Die Buchstadt Strassburg im Spannungsfeld der Reformation* (1517–1538/1541, s. 33–48). Karl Vocelka, *Die Reformation in Wien und die damit zusammenhängenden Drucke* (s. 49–61). Karl W. Schwarz, *Ein Reformator aus Innerösterreich. Primus Truber und der südslawische Buchdruck in der Uracher Bibelanstalt* (s. 63–84) potvrzuje význam tisku na rozvoj reformace a nešetří čísly: během necelých tří luster (1517–1530) se odhaduje, že bylo vytištěno nejméně 20 milionů tiskovin, z toho většinou ze strany reformátorů, takže lze snadno přijmout parolu o tom, že bez tisku by se reformace neprosadila. Martin Krickl, *Blotius digital. Eine digitale Katalogedition zum Frühbestand der Wiener Hofbibliothek* (s. 85–104, s dvěma vyobr.) Jde samozřejmě o zpřístupnění knižního souboru shromážděného prefektem vídeňské Dvorní knihovny Hugo Blotiem (1536–1608). István Monok, *Veränderungen in der thematischen Zusammenstellung ungarländischer Schulbibliotheken im ersten Jahrhundert der protestantischen Reformation* (s. 105–121). Východiskem je rakouský, burgenlandský Güssing, ale informace přicházejí i ze Sedmihradska.

Attila Verók, *Melanchthon-Rezeption bei den Siebenbürger Sachsen im Reformationsjahrhundert* (s. 124–137). Zoltán Csepregi, *Die Osmanen unterstützen die Evangelischen? Über die Reformation unter der Türkenherrschaft von Melanchthon bis Bullinger* (s. 139–157) ukazuje, že jde o parolu 16. století, která ale měla dlouhý život. Detlef Haberland, *Der Buchdruck in Schlesien und die Reformation* (s. 173–194, se sedmi vyobr.) nepodává statistický obraz, ale jen rámcovou charakteristiku situace ve Vratislavi, Lehnici a Nise. Po krátkých biogramech autorů a osobním a místním rejstříku je velmi vítaný osmistránkový alfabertický seznam titulů jednotlivých citovaných děl. Na závěr jen perličku z úvodu knihy, kde se hovoří o recepci nových proudů východními kulturami (!), mezi nimiž vedle Slezska a polského království figuruje i království moravské.

IVAN HLAVÁČEK

■ **Zacharias Konrad von Uffenbach. Büchersammler und Polyhistor in der Gelehrtenkultur um 1700 (Wissenskulturen und ihre Praktiken), Hg. von Markus Friedrich und Monika E. Müller, Berlin-Boston, De Gruyter Oldenbourg 2021, 430 s., obr. příl.**

Doba raného novověku je rozhraním mezi středověkem charakterizovaným knihou rukopisnou a dobou, kdy se v 19. století kniha tištěná (jejíž písmo v raném novověku bylo leckdy nazýváno *Ars artificialiter scribendi*) stala obecně